

SBMIs remissvar avseende En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122)

Inledning

Sveriges Bergmaterialindustri (SBMI) har givits möjlighet att yttra sig över remiss av betänkandet En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122).

SBMI välkomnar regeringens ambition att förkorta den totala handläggningstiden i mål och ärenden enligt miljöbalken och plan- och bygglagen. En mer effektiv och förutsebar tillståndsprövningsprocess är avgörande för att möjliggöra investeringar i samhällsviktig verksamhet, inte minst för täktverksamhet och försörjningen av ballast och bergmaterial till bostadsbyggande, infrastruktur och klimatomställning.

SBMI tillstyrker i huvudsak utredningens förslag om ny instansordning. Det är dock viktigt att reformerna genomförs samlat och i nära anslutning till de förslag som tidigare presenterats av Miljöutredningen avseende en mer effektiv och samordnad miljöprövning.

Ny instansordning för ärenden och mål enligt miljöbalken

SBMI tillstyrker förslagen om en förändrad instansordning enligt miljöbalken. SBMI delar utredningens bedömning att nuvarande ordning med flera överprövningsnivåer leder till långa och svåröverskådliga processer. En kortare och tydligare instanskedja, där prövningen koncentreras till färre instanser med hög specialistkompetens, kan bidra till ökad effektivitet, bättre förutsebarhet och en mer enhetlig rättstillämpning. Möjligheten till att ta upp en isolerad prejudikatfråga kan leda till snabbare handläggning och renodlade avgöranden som ger tydligare vägledning för underinstanserna.

SBMI ser även positivt på ambitionen att ytterligare renodla länsstyrelsens roll inom miljöprövningen. Länsstyrelsen har idag flera olika funktioner inom miljöområdet, vilket skapar otydlighet kring myndighetens roll i processen och försvårar möjligheten till vägledning och dialog med verksamhetsutövare.

SBMI vill samtidigt understryka att en kortare instanskedja i sig inte är tillräckligt för att åstadkomma kortare handläggningstider. Det krävs också att berörda domstolar och myndigheter tillförs tillräckliga resurser och att processerna utformas så att prövningen kan bedrivas effektivt.

Mark- och miljööverdomstolens roll som prejudikatinstans

SBMI tillstyrker förslaget att förstärka Mark- och miljööverdomstolens roll som prejudikatinstans i de mål där domstolen är sista instans. Det är angeläget att Mark- och miljööverdomstolen i större utsträckning fokuserar på vägledande avgöranden som skapar enhetlighet och förutsebarhet i rättstillämpningen.

SBMI anser samtidigt att det är viktigt att reformen följs upp noggrant så att möjligheten till materiellt viktiga avgöranden och rättssäker prövning upprätthålls. Mot bakgrund av att möjligheten till vidare överklagande till Högsta domstolen föreslås tas bort är det särskilt viktigt att principiellt viktiga mål i tillräcklig omfattning kan tas upp av Mark- och miljööverdomstolen och bidra till en tydlig och konsekvent praxis.

SBMI konstaterar vidare att den föreslagna tidplanen med ikraftträdande i januari 2028 är mycket ambitiös och ser vissa risker med att reformen genomförs utan tillräcklig tid för anpassning. För att reformen ska få avsedd effekt krävs att domstolarna ges tillräckliga resurser och goda förutsättningar att anpassa verksamheten till de nya processuella kraven.

Ny avgift vid överklagande

SBMI ser positivt på utredningens förslag att införa avgifter vid överklagande. SBMI delar utredningens bedömning att ett system med avgifter i vissa fall kan bidra till att minska ogrundade eller taktiska överklaganden som förlänger processerna utan att tillföra nya sakliga omständigheter. Samtidigt är det viktigt att systemet utformas proportionerligt och rättssäkert, så att möjligheten till domstolsprövning inte begränsas för enskilda eller mindre aktörer med legitima invändningar.

SBMI anser även att det bör tydliggöras när en överklagandeavgift ska vara erlagd för att ett överklagande ska tas upp till prövning. Om detta inte regleras tillräckligt tydligt finns en risk att frågor om betalning och kompletteringar i sig leder till ytterligare fördröjningar i processen. Regelverket bör därför utformas så att avgiftshantering blir enkel, förutsebar och administrativt effektiv samt inte skapar nya möjligheter till processförhållning.

Krav på tidsfrist för meddelande av dom

SBMI tillstyrker förslaget att införa en generell tidsfrist för meddelande av dom efter huvudförhandling eller sammanträde i mark- och miljödomstol. Tydligare tidsramar kan bidra till ökad förutsebarhet och kortare handläggningstider, vilket är särskilt viktigt i mål som rör stora investeringar och verksamheter med långa ledtider. SBMI delar samtidigt bedömningen att det bör finnas möjlighet att överskrida tidsfristen när målets komplexitet eller andra synnerliga skäl motiverar detta, så att rättssäkerheten och kvaliteten i prövningen kan upprätthållas. För att undvika en ökad osäkerhet kring tidsfristen bör det i författningskommentar exemplifieras vad som kan utgöra synnerliga skäl i dessa avseenden.

Ikraftträdande

SBMI noterar att samtliga förslag föreslås träda i kraft den 1 januari 2028. Mot bakgrund av reformernas omfattning framstår tidsramen som mycket ambitiös. Förändringarna innebär betydande anpassningar för domstolar, myndigheter, kommuner och verksamhetsutövare. Det kommer att krävas såväl organisatoriska som kompetensmässiga förberedelser för att reformerna ska kunna genomföras rättssäkert och effektivt.

SBMI ser mot denna bakgrund vissa risker med genomförandet inom föreslagen tidsram, inte minst avseende domstolarnas och övriga berörda aktörers möjlighet att hinna anpassa verksamhet, arbetsätt och kompetensförsörjning. Det är därför angeläget att införandet planeras noggrant och att berörda instanser ges tillräckliga resurser och realistiska förutsättningar inför ikraftträdandet.

Stockholm 2026-05-19

Mårten Sohlman
VD SBMI

Lisa Sennström
Hållbarhetschef